

לח. מ"ב ס"ק מ"ה

וטוב שגם הקשר יהיה מגולה אבל אין נוהגין כן. ק"ק דאם ינהגו כן שגם הקשר יהיה מגולה היאך נוכל לקיים את אשר כתב השו"ע בסי' ח' ס"א "ונכון שיכסה ראשו בטלית" וביאר שם המ"ב "דכיסוי זה מכניע לב האדם ומביאו לידי יראת שמים". ואפשר דמשו"ה כתב הא"ר דאין נוהגין כן. אבל זה אינו דהרי סיים שם הא"ר בס"ק י"ז דאינו נכון, ור"ל דאין נכון לכסות אלא צריך להיות הקשר מגולה. וכ"ה בפמ"ג א"א ס"ק כ"א. וצ"ע.

כדי אורך החטה יניחין בלי ברכה". צ"ל דהתם מיירי דיש ברוחב הרצועה רק כדי אורך החטה והכא מיירי המ"ב דיש קצת יותר מאורך חטה וזה כוונת המ"ב "ברוחב מאורך חטה". וכ"ה במקור ההלכה בארצה"ח ס"א אשר כתב בזה"ל "ובדיעבד די אם הוא יותר מחטה ופחות משעורה" ואח"כ כותב ארצה"ח "וברוחב הרצועה די ביותר מחטה ופחות משעורה ופחות מזה פסול ולא יברך". עכ"ל. הרי דחילק לן ארצה"ח בין שיעור מצומצם כחטה ליותר מחטה, וזה הביאור בדברי המ"ב.

סימן כ"ח**דיני חליצת התפילין**

הדפסת

למשמש אף בתפלה. וזה אשר ציין המ"ב בסוף סק"ב ועיין בפמ"ג.

וכן לכאורה איכא ג"מ בצורת המישמוש, דלטעם של היסח הדעת לכאורה סגי בנגיעה בתפילין דבזה נזכר בתפילין ואין היסח הדעת. אבל לטעם של כדי לתקנם שלא יזיזו ממקומן. לכאורה איכא ג"מ בין ב' הטעמים דלטעם הראשון דמשמשין כדי שלא יבא לידי היסח הדעת, אזי בשעת התפילה א"צ למשמש וכדאיתא במ"ב סק"ב. (עיין מש"כ בזה לקמן אות ב') אבל לטעם דמשמשין כדי שלא יזיזו ממקומן יש למשמש גם בשעת התפלה עכ"פ שלא בשעת תפילת שמו"ע.

ב. מ"ב סק"ב

ובעת התפלה א"צ למשמש בהם [מ"א לקמן בסימן מ"ד ועיין בפמ"ג]. יל"ע אי בעת התפלה היינו רק בתפלת שמו"ע או הכוונה לכל התפלה. ולכאורה מהא דכתב המ"א בסימן מ"ד סק"ב ומובא במ"ב שם סק"ג דא"צ למשמש בתפלה משום דבתפלה אסור בשחוק וקלות ראש, משמע בפשטות דבכל התפלה גם בפסד"ז

א. מ"ב סק"א

פ"י בכל שעה שנוזכר בהם חייב למשמש דעל ידי כן נזכר עליהן תדיר ולא יבא לידי היסח הדעת ועוד כדי לתקנם שלא יזיזו ממקומן. לכאורה איכא ג"מ בין ב' הטעמים דלטעם הראשון דמשמשין כדי שלא יבא לידי היסח הדעת, אזי בשעת התפילה א"צ למשמש וכדאיתא במ"ב סק"ב. (עיין מש"כ בזה לקמן אות ב') אבל לטעם דמשמשין כדי שלא יזיזו ממקומן יש למשמש גם בשעת התפלה עכ"פ שלא בשעת תפילת שמו"ע.

וזה אשר כתב הפמ"ג כאן בא"א סוף סק"א וז"ל "ובמ"א שם דעומד בתפלה א"צ למשמש בהם. ואיני יודע דלמ"ש הב"ח וודאי איסורא דהיסח הדעת ליכא אבל מצוה איכא ק"ו מציץ ולפסקי מהרא"י אף בתפלה שלא יזיזו ממקומן". עכ"ל. וכלומר דבאמת לב"ח א"צ למשמש בתפלה אבל לטעם שלא יזיזו ממקומן יש

א"צ למשמש, דהרי פשוט הוא שגם בפסד"ז אסור בשחוק וקלות ראש. ויתרה מזה כתב במחצה"ש שם דלפי הא דאיתא בשו"ע סימן קנ"א ס"א דאסור לנהוג בבהכ"נ בשחוק וקלות ראש ממילא כשעומד בבהכ"נ אף שאינו מתפלל א"צ למשמש בתפילין, ומבאר שם מחצה"ש דלזה כוונת המ"א בציונו שם לסי' קנ"א, עיי"ש.

והנה, כתב השו"ע כאן וכשיאמר וקשרתם לאות על ירך ימשמש בשל יד וכשיאמר והיו לטוטפות בין עיניך ימשמש בשל ראש. ולכאורה צ"ע אמאי צריך למשמש הרי כאמור בשעת התפלה א"צ למשמש. ולכאורה י"ל דאה"נ מצד היסח הדעת א"צ למשמש והא דכתב השו"ע דיש למשמש כשאומר וקשרתם וגו' הוא רק משום חיוב מצוה למשמש כשמזכירם, דומיא דיש להסתכל בציצית ולנשקם כשאומר וראיתם אותו וכדאיתא בשו"ע וברמ"א סימן כ"ד ס"ד. ולכאורה מוכח כן מדברי המ"ב בסימן ס"א ס"ק ל"ט דכתב דגם בפרשת והיה אם שמע יש למשמש כשאומר וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם, ולכאורה אי טעם המישמוש בק"ש כדי שלא יסיח דעתו, ודאי אין היסח הדעת מזמן סיום פרשה ראשונה לזמן שקורא פרשה שניה, ואפ"ה צריך למשמש שנית, ובהכרח דטעם המישמוש בק"ש אינו מצד היסח הדעת אלא חיוב המצוה כשמזכירם, ולכן נוהג זה גם בשעת התפלה. וכן משמע קצת בשו"ע הגר"ז כאן וז"ל בס"ב "ואינו חייב למשמש בהן בשעת התפלה שאז אין לחוש שיבא לידי היסח הדעת גמור שהוא שחוק וקלות ראש ואעפ"כ טוב שימשמש בהן כדי שיהיה דעתו עליהן ממש שזהו מצוה מן המובחר ומנהג יפה למשמש בתפילין כשמזכיר מצותן בק"ש". עכ"ל.

ומשמע דאינו מעיקר דין היסח הדעת אלא למצוה מן המובחר ולחיוב מצוה. וכן משמע בקיצור שו"ע דכתב בסימן י' סי"ז וז"ל "כשאומר וקשרתם לאות על ירך ממשמש בשל יד ונושק וכשאומר והיו לטוטפות בין עיניך ממשמש בשל ראש ונושק". עכ"ל. ונושק שהוסיף הקיצור שו"ע על דינא דשו"ע זה בודאי רק משום חיוב מצוה, ולא משום היסח הדעת. אלא דלפ"ז צ"ע קצת הא דהביא השו"ע הלכה זו של מישמוש בק"ש כאן בדין של חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה, ואי טעם המישמוש רק לחיוב מצוה סגי במה שכתב כן השו"ע בהל' ק"ש בסימן ס"א סכ"ה, ומהא דכתב השו"ע "חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה שלא יסיח דעתו מהם וימשמש בש"י תחלה וכשיאמר וקשרתם לאות על ירך ימשמש בש"י", משמע דמישמוש התפילין בק"ש הוא מחיובא של היסח הדעת, וזה כאמור לכאורה צ"ע דהרי אמרינן דא"צ למשמש בתפלה.

ובאמת במקור דינא דהשו"ע דימשמש בק"ש והוא בשו"ת הריב"ש סימן תפ"ו ומובא בב"י סימן כ"ד, איתא להדיא דטעם המישמוש משום היסח הדעת. וז"ל הריב"ש "ומה שהקשו שא"כ יעשו כן בתפילין יעשה ויעשה שהרי חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה כדי שיהא זריז בהם כדאמרינן בפ"ק דשבת (י"ב ע"ב) חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה... ואם כשמגיע לוקשרתם ממשמש בהם כ"ש שהוא מנהג יפה". עכ"ל. הרי להדיא בריב"ש דטעם המישמוש בתפילין בק"ש הוא מחיובא שחייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה. [ואולם בסוף דבריו כתב הריב"ש וז"ל "ואם עשה כן כשמזכיר וקשרתם משום חיוב מצוה כל שכן שמפליא לעשות". עכ"ל.] וכ"ה בביאור

למשמש דהיות ונזכר בתפילין חל חיוב
למשמש וזה מביא שלא יהא היסח הדעת,
וא"ש דינא דהשו"ע גם לפי"ד המ"א
שא"צ למשמש בשעת התפלה.

ודע דלפי"ד המ"ב הנ"ל דגם כשמזכיר
תפילין בפרשה שניה חייב למשמש
בתפילין מהטעם הנ"ל, לפ"ז הנוהגים
לומר לאחר הנחת תפילין פרשת קדש
ופרשת כי יביאך וכדאיתא במ"ב סי' כ"ה
ס"ק ט"ז, לכאורה חייבים למשמש
בתפילין כשאומרים בפר' קדש והיה לך
לאות על ירך וגו', וכן כשאומרים בפר' כי
יביאך והיה לאות על ידכה וגו', היות
שמזכירים תפילין חייבים למשמש בהם.

ובהא דכתבנו בתחילת הדברים להסתפק
אי בעת התפלה היינו רק בתפלת שמו"ע
או הכוונה לכל התפלה, עיין בבא"ה סי'
מ"ד סק"א דהאר"י ז"ל החמיר מאד
למשמש בתפילין גם בשעת התפלה זולת
בשמו"ע, ומוכח גם בשו"ע הגר"ז כאן סוף
ס"א, ובכה"ל סי' מ"ד ד"ה ישן עיי"ש עוד
בשם האר"י, והמ"ב כאן הביא בשם המ"א
בסי' מ"ד סק"ב דא"צ למשמש בתפלה
ומשמע דאין צריך אבל אם רוצה רשאי,
ובתפלת שמו"ע מסתבר דאף אם רוצה
אינו רשאי, דאין להפסיק בשמו"ע
למישמוש התפילין, ובפשטות זו כוונת
האר"י הנ"ל זולת בשמו"ע דהתם אינו
רשאי למשמש בתפילין, וכ"ה להדיא
ביסוד ושורש העבודה בשער האשמורת
סוף פ"ט, עיי"ש. ונמצא לפ"ז בהכרח
דדברי המ"ב כאן בשם המ"א דא"צ
למשמש בתפילין היינו בכל התפלה ולא
בשמו"ע, דרק בשאר התפלה א"צ למשמש
אבל רשאי למשמש, ומוכח בזה דמעיקר
הדין א"צ למשמש בתפילין בכל התפלה.
ועיין.

ומה שסיים המ"ב כאן ועיין בפמ"ג
כוונת דברי המ"ב לפמ"ג בסוף סק"א

הגר"א בסימן ס"א סכ"ה דכתב מקור
לדינא דהשו"ע למשמש בק"ש כשאומר
וקשרתם, לדברי הגמ' במנחות ל"ו ס"א
חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה,
ומוסיף הגר"א "ופי' בכל שעה שנוזכר".
עכ"ל. ולדברי הגר"א אלו ציין בשעה"צ
כאן סק"א. וכאמור לכאורה צ"ב דינא
דהריב"ש והשו"ע דלמבואר כאן במ"ב
א"צ למשמש בתפלה דליכא להיסח הדעת,
ואמאי יש למשמש בתפילין בק"ש משום
היסח הדעת. ובשלמא לטעמא דהפמ"ג
שהביא המ"ב בסק"א דממשמשין בתפילין
כדי לתקנם שלא יזונו ממקומם, א"ש דיש
למשמש גם בתפלה וכנ"ל באות א'. אבל
להב"ח ולהגר"א דטעם המישמוש שלא
יהא היסח הדעת, ולפ"ז כאמור א"צ
למשמש בתפלה, אמאי אמרין דבק"ש
צריך למשמש.

והנה, בהא דכתב המ"ב הנ"ל בסימן
ס"א דיש למשמש גם כשמזכיר ענין
תפילין בפרשה שניה [וכן מדויק בב"י
בסימן כ"ד דבהעתקתו דברי הריב"ש הנ"ל
כתב "ואם כשמגיע לוקשרתם אותם
ממשמש בהם כ"ש שהוא מנהג יפה".
ותיבות אלו וקשרתם אותם איתא רק
בפרשה שניה ולא בפרשה ראשונה.
ובריב"ש שלפנינו ליתא לתיבת אותם] כתב
בשעה"צ שם ס"ק כ"ד וז"ל "מוכח
מהגר"א והב"ח לעיל בסימן כ"ח. עכ"ל.
ור"ל היות דכתבו הב"ח והגר"א (הביאם
המ"ב כאן בסק"א) "דמיד לאחר שנוזכר
מהם חייב למשמש בהם כדי שלא יגיע
לידי היסח הדעת", נמצא דכל אימת
שמזכיר תפילין חייב מיד למשמש, ולכן
כשמזכיר תפילין גם בפרשה שניה חייב
למשמש היות ונזכר בתפילין. ולפ"ז י"ל
דאה"נ לעולם א"צ למשמש בתפילין
בתפלה היות דליכא לקלות ראש אין היסח
הדעת. ומ"מ כשמגיע לוקשרתם חייב

דכתב דלטעמא דמישמוש משום שמא זוו התפילין ממקומן לפ"ז יש למשמש גם בתפלה ודלא כמ"א וכנ"ל באות א'.

ג. מ"ב סק"ב

שלא יסיח דעתו. ובעת התפלה א"צ למשמש בהם. עיין מ"ב לקמן סי' ל"ז סק"ז ובסי' מ"ד סק"ג ובבה"ל שם ד"ה ישן בהם. ועיין מעשה רב הלכות ציצית ותפילין אות י"ח ומוכח מיניה לכאורה דשייך משא ומתן בלא דברים בטלים.

ד. מ"ב סק"ג

בשל יד. דהשל יד סמוכה לו למשמוש ואין מעבירין על המצות. לפ"ז נמצא לכאורה דמי שידו מונחת לו סמוך לתפילין של ראש, והגיע במצב כזה למקום שממשמשין בתפילין, וכגון לוקשרתם לאות על ירך וגו', וכדאיתא בשו"ע כאן ולקמן בסימן ס"א סכ"ה, חייב להקדים למשמש תפילין של ראש תחילה דכעת זה סמוך לידו. ואדרבא אי יעביר ידו למשמש בתפילין של יד יעבור לכאורה על איסור דאורייתא דאין מעבירין^ט. וע"ע בד"ה שאח"ז.

ה. מ"ב סק"ד

תחלה ואח"כ בשל ראש. ואם בעת משמוש הש"ר מצאהו שנשמט ממקומו ונודע לו אז שהש"י ג"כ נשמט ממקומו צריך להחזיר הש"י תחלה על מקומו מקרא וקשרתם לאות על ירך והדר ולטוטפות בין עיניך וכנ"ל בסימן

כ"ה ס"ו. פשטות דברי המ"ב משמע דבעת שעסוק במישמוש תש"ר ורואה שאינו במקומו נודע לו שגם הש"י נשמט ממקומו אזי אע"ג שמצד אין מעבירין צריך להחזיר ש"ר תחלה דהרי כעת ידו קרובה יותר לש"ר אפ"ה חייב להחזיר ש"י תחלה למקומו משום חיובא דוקשרתם לאות על ירך והדר ולטוטפות בין עיניך. ולזה ציין המ"ב לדינא דהשו"ע בסימן כ"ה ס"ו דאף בפגע ש"ר תחלה אפ"ה עובר על המצוה ומניח של יד תחלה. משום דכתוב בקרא דשל יד קודם, ה"ה הכא היות שנמשטו ש"ר וש"י ממקומם הוי כמונח בכיסם וכדאיתא בפמ"ג סימן כ"ז משב"ז סק"ו ומובא במ"ב סימן כ"ה סוף סק"ב בהג"ה, ובסימן כ"ז סק"ל"ג, וכיון שכן חייב להחזיר ש"י קודם וכדין מניח מתחלה אע"ג שעובר על המצוה, כן נראה לכאורה לבאר דברי המ"ב כאן.

אולם במקור דברי המ"ב בפמ"ג א"א סק"א איתא בזה"ל "אם מצאן שנשמטו שניהן ממקומן בלאו אין מעבירין צריך להחזיר של יד תחלה מקרא והיו לטוטפות כל זמן בין עיניך יהיו לטוטפות". עכ"ל. ובפשטות משמע דלא מיירי באופן שבעת שעסוק בש"ר נודע לו שנשמט של יד וכנ"ל בדברי המ"ב, אלא נודע לו שנשמטו ש"י וש"ר ואז חייב להחזיר ש"י תחלה מב' סיבות א. מצד אין מעבירין. ב. מצד חיוב הנחת ש"י תחלה. וזה אשר כתב הפמ"ג בלאו אין מעבירין צריך להחזיר

תשובת מרן הגרש"ז אויערבאך שליט"א

(ט) נראה שהקורא ק"ש בביתו ביחידות צריך שפיר למשמש תחילה את של ראש. אבל המתפלל בצבור לא נכון כ"כ להקדים את של ראש ולשנות מהצבור, וגם יש לחשוש שאחרים יטעו לחשוב שיכולים למשמש כרצונם, ולכן טוב להוריד את ידו למקומו למטה ולמשמש ככל אדם. ואולי יותר טוב להקדים את של ראש ואח"כ של יד ושוב פעם את של ראש.

"כותב בימין וכל מלאכתו בשמאל דמניח בשמאלו כמ"ש בכ"ז ס"ו חולץ בימינו שכותב דשמאלו ממחר לחלוץ". עכ"ל. והיינו אפילו שמניח תפילין בשמאל, חולץ בימין. ולא דמי לאדם רגיל או לאיטר גמור שחולץ באותה יד שמניח עליה תפילין.

והמ"ב לא העתיק דברי הפמ"ג בזה ואפשר דטעמיה דהמ"ב הוא היות דאין כ"כ פשוט להלכה שהכותב בימין ושאר מלאכות עושה בשמאל דמניח בשמאל, עיין מש"כ בזה הבה"ל בסימן כ"ז ס"ו ד"ה והכי נהוג. לכן נקט הציור הפשוט של איטר יד גמור דיחלוץ בימין. ואמנם דין הפמ"ג הוא אמת גם לסוברים דהכותב בימין ושאר מלאכות עושה בשמאל דמניח בימין, ג"כ יחלוץ בימין, רק כיון דאיכא פלוגתא היכן מניח התפילין לא רצה המ"ב כאן ליכנס לפלוגתא זו.

ואולי י"ל דהא דכתב המ"ב ואם הוא איטר יד שכל מלאכתו בשמאלו ר"ל כל מלאכתו לאפוקי כתיבה שזה עושה בימין והיינו כדברי הפמ"ג דגם בכה"ג חולץ בימין.

ועיין בבה"ט סי' כ"ט סק"א דכתב טעם נוסף לחליצת תפילין בשמאל והוא להראות שאין מברכים שום ברכה כשחולץ התפילין כי דבר הצריך ברכה יש לנוטלו בימין כדאיתא בשו"ע סימן ר"ו ס"ד. ונראה דלפ"ז לא מיבעיא באיטר גמור דיחלוץ בימין, דהרי דבר שמברך עליו יש לו לאחוז בשמאל שהוא ימין ידיה וכדאיתא במ"ב סימן ר"ו ס"ק י"ח. אלא גם בציורו של הפמ"ג הנ"ל בכותב בימין ושאר מלאכות בשמאל ג"כ יחלוץ בימין דהרי דבר שמברך עליו מסתבר דגם איטר זה מברך בשמאל דומיא למש"כ השע"ת בסימן תרנ"א סק"י לענין לולב עיי"ש. ונמצא דדינא דהפמ"ג

ש"י תחלה כלומר גם מבלעדי הטעם של אין מעבירין יש עוד טעם לחיובא דהחזרת ש"י תחלה. ולכאורה לא מצאנו את חידושו של המ"ב בדברי הפמ"ג. וצ"ע.

ואולי י"ל בדוחק דהבין המ"ב בפמ"ג דאי ביאורו כנ"ל אזי פשיטא ומה בא לחדש הפמ"ג. ולכן ביאר המ"ב בפמ"ג דמיירי שבשעה שעוסק בש"ר נודע לו שנשמת ש"י ובוזה כתב הפמ"ג "בלאו אין מעבירין", וכלומר אע"ג שיש בזה אין מעבירין אפ"ה צריך להחזיר ש"י תחלה, ומשום חיובא דהנחת תפילין ש"י תחלה וזה דוחה לאין מעבירין וכנ"ל. ועיין.

לפי"ד הנ"ל בדברי המ"ב, מוכח לכאורה במ"ב דלולא הקרא של וקשרתם לאות על ירך תחלה הו"ל לתקן את הש"ר תחלה, אף שנודע לו שגם הש"י נשמת ממקומו, וזאת משום איסורא דאין מעבירין היות דכעת נמצא בש"ר, ובוזה מוכח לכאורה כנ"ל באות ד' דאם ידו קרובה לש"ר יש למשמש ש"ר תחלה. ועיין.

ו. מ"ב סק"ה. שעה"צ סק"ה חולץ תחילה. אחר שמסיר ג' כריכות מהאצבע. ובשעה"צ מ"א ופמ"ג. ר"ל דבמ"א סק"ב רק כתב דלאחר שמסיר הרצועה מהאצבע חולץ ש"ר, ובפמ"ג בא"א סק"ב כתב להדיא לאחר שמסיר ג' כריכות מהאצבע, לכן הוסיף שעה"צ לציין גם לפמ"ג בנוסף לציונו למ"א.

ז. מ"ב סק"ו ואם הוא איטר יד שכל מלאכתו בשמאלו חולצן בימינו כדי שלא לעשות החליצה במהירות. פשטות המ"ב מיירי באיטר גמור שכותב ועושה כל מלאכתו בשמאלו, דמניח בימינו דחולצן בימינו, שזה יד כהה שלו וכפי שאדם רגיל חולץ בשמאלו. ואלם במקור דברי המ"ב בפמ"ג א"א סק"ג מצאנו חידוש טפי וז"ל

ושמעתי ממו"ר הגרש"ז ^{אויפערבאך} שליט"א דזה אינו, דמעביר על המצוה הוא רק בכה"ג שפוגע תחילה בש"ר, אבל אי לא יכול להגיע לש"ר רק דרך תש"י, ^{לפי החכמה}

ובתחלה עובר דרך תש"י, אזי אפילו אם ידו קרובה כעת לתש"ר לא מקרי בהכי עובר על המצוה, כיון שהתחיל להתעסק בהוצאת התפילין כדי להניחם ובתחילה קרבה ידו לתש"י תו אין בזה אין מעבירין על המצוה, ואין לחוש לנ"ל, ואף אי פותח את התיק עד סופו, אין בזה איסור דאין מעבירין, עכ"ד.

ושמעתי להביא סייעתא לדברים אלו מדברי המ"א בסי' רע"ד סק"א דכתב לבאר דינא דהשו"ע שם דיש לבצוע את הפת התחתונה בליל ש"ק, ואע"ג שיש בזה לכאורה העברה על המצוה, כתב המ"א ומוכא במ"ב שם סק"ה דבשעת אמירת ויכולו יניחנה למעלה ובשעת ברכת המוציא לוקחים העליונה ומניחים אותה למטה ובוצעים עליה, עיי"ש. ולכאורה מה תיקן בזה סוף סוף בשעת הבציעה מעביר על המצוה, ולסברא הנ"ל א"ש דהיות שהתחיל להתעסק בכך זה תו אין בזה מעביר על המצוה, אף שכעת עובר בעליונה תחילה, וה"ה בניד"ד.

ויל"ע מדברי הב"י בסימן כ"ה (ד"ה יש נוהגין) וז"ל "יש נוהגין לתקן תפילה של יד וקודם שיניחוהו לוקחים של ראש ומתקנים אותו כדי שלא יצטרכו להפסיק בין הנחת תפילה של יד להנחת תפילה של ראש בתיקון תפילה של ראש. וכתבו רבינו הגדול מהרי"א ז"ל והרב מהר"י חביב ז"ל דטעות הוא בידם לפי שהן מעבירין על המצוה וצריך למחות בידם וללמדם שאחר שיניחו של יד יקחו של ראש ויתקנוהו ויניחוהו". עכ"ל. ולכאורה כיון שהתחיל להתעסק בתש"י, ולא הסיח

דמי שכותב בימין ושאר מלאכות עושה בשמאל ^{דחולץ} בימין עולה לנכון גם לטעמא דהבה"ט.

ח. מ"ב פק"ז

ובספר שולחן שלמה כתב דטוב שיהיו התש"י בצד ימין של התיק ג"כ מטעם זה. היינו משום שיפגע בהם תחילה. וכהיום מנהג העולם להניח תש"י בצד שמאל של התיק ותש"ר בצד ימין של התיק, וכ"ה בערוה"ש בסי' כ"ה סי"ט וכאן בס"ח. אולם שמעתי לבאר דיתכן דגם כוונת הש"ש והמ"ב כן הוא, וימין של התיק פירושו כשעומד התיק כלפי האדם אזי ימינו של התיק הוא מצד שמאל של האדם [דומיא למבואר בשו"ע סימן קכ"ג ס"א ובמ"ב שם סק"ד] ונמצא דמנהג העולם מתאים לדברי המ"ב בשם הש"ש. ^{לפי החכמה} ועיין.

ט. מ"ב פק"ז

ובספר שולחן שלמה כתב דטוב שיהיו התש"י בצד ימין של התיק ג"כ מטעם זה. שמעתי להעיר דכשמונח תש"י בצד שמאל של התיק ותש"ר בצד ימין של התיק (עיין באות הקודם) יש לכאורה לדקדק לזהר כשפותח את התיק [במצוי היום שהוא ע"י רוכסן] כדי להוציא את התש"י יזהר לפותחו רק עד אמצעו כנגד תש"י, דאי יפתח עד הסוף, נמצא דכעת ידו קרובה יותר לתש"ר מאשר לתש"י, ונמצא דפוגע תחילה בתש"ר ויצטרך לעבור על המצוה, ולא הרויח מידי בזה שמניח את התש"י בצד שמאל של התיק. ואין לומר דאין מעבירין קיים רק כשאוחז הדבר ולא כשקרב אליו דזה אינו כדמוכח במ"ב לעיל סק"ג ובמ"ב סי' כ"ה סק"ג וסק"ד.

אולי אין איסור, דכולי האי שיגלגל תחילה ש"י לא חיישינן, ואי נימא הכי א"ש המנהג בר"ח.

אולם בפמ"ג כאן בא"א סק"ד — שהוא המקור לדברי המ"ב — כתב פרט נוסף, והמ"ב לא העתיק זאת, וז"ל הפמ"ג "ואפשר ג"כ דאין ראוי להניח ש"ר מידו עד יניחם בתיק". עכ"ל. הרי דהוסיף הפמ"ג שאין להניח ש"ר מידו עד שיניחם בתיק, וממילא ליכא לתירוץ הנ"ל, ולפ"ז יש להזהר אם אפשר גם בר"ח לחלוץ ש"ר תחילה ומיד לתקנו ולסדרו כראוי ולהניחו בתיק ורק אח"כ לחלוץ ש"י. והמ"ב אפשר דלא חייש לזה ולכן לא הביא את מש"כ הפמ"ג בדרך אפשר.

יא. מ"ב סק"ט

כשמקפל התפילין לא יכרוך הרצועות על הבתים אלא בצדדי הבתים על התיתורא. ולעיל בסימן כ"ז ס"ק ל"ב כתב המ"ב דאין להניח הרצועות על התיתורא ולכאורה סותר לדבריו כאן. ועיין מש"כ בזה לעיל סימן כ"ז אות כ"ט ליישב דברי המ"ב שלא יסתרו אהדדי.

דעתו מתש"י, אזי אף שעובר ומתקן תש"ר לכאורה לנ"ל אמאי יש בזה איסור דאין מעבירין.

סימן כח

י. מ"ב סק"ח

ונכון ליזהר שלא יחלוץ של יד עד שיניח ש"ר בתוך התיק כדי שלא ישכח ויניח של יד תחילה בתוך התיק. יל"ע כשחולצים התפילין לפני מוסף בר"ח דמנהג העולם לחלוץ ש"ר ומיד ש"י ורק אחר התפלה [כן ראוי לעשות ולא בחזרת הש"ץ, וכדאיתא במ"ב סי' ל"ד ס"ק י"ד בשם הפמ"ג] מניחים ש"ר וש"י בתיק, ולכאורה לא מקיימים את היש ליזהר שכתב המ"ב כאן. ולכאורה י"ל דהיות שחולצים את הש"ר והש"י בלא לגלגל הרצועות במקומם, ורק אח"כ מגלגל את הרצועות ומתקן ומסדר את התפילין, אזי בכה"ג אין לחוש דהיות שיקח ש"ר תחילה ויתקנו ויסדרו כראוי ומיד יכניסנו ראשון לתיק, וכל האיסור כאן הוא רק לחלוץ ש"ר ולסדרו ולתקנו ולהניחו על השולחן ואח"כ לחלוץ ש"י זה אסור, אבל לחולצם שניהם בב"א בלא תיקונם

סימן כ"ט

שאין ברכה בחליצת התפילין

לברך. ובסק"ב אף דקימ"ל דשבת ויו"ט לאו זמן תפילין... מ"מ כיון שאם מניחן עליו בלי כונה לשם מצוה אין בזה איסור מה"ת... לפיכך לא שייך

א. מ"ב סק"א. מ"ב סק"ב

אבל לדידן... ולילה קימ"ל דזמן תפילין הוא, אך אין להניחם לכתחילה דגזרו שמא יישן בהם ויפיח הילכך אין

תשובת מרן הגרש"ז אויערבאך שליט"א

(י) נראה דשאני התם כיון שאווחו את השל ראש ביד ומסלקו וחוזר לשל יד שפיר חשיב כמעביר, משא"כ כשממשך לפתוח הכיס לצורך השל יד אינו חייב כלל לצמצם רק עד החצי.